

N:o 46.

Ank. till Riksd. Kansli den 7 April 1870, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i fråga om fortsatt utgifvande af teknisk ekonomisk beskrifning öfver Statens jernvägsbyggnader.

(R. A.)

Uti sin den 14 September 1863 till Kongl. Maj:t aflåtna underdåniga skrifvelse angående fortsatt utförande af jernvägsarbeten för Statens räkning och anvisande af dertill erforderliga medel yttrade Rikets Ständer att, då de för Statens räkning utförda jernvägsanläggningar dämera erhållit den utsträckning, att desamma måste hafva framkallat en ganska vidsträckt och mångsidig praktisk erfarenhet rörande alla till sådana anläggningar hörande arbeten, — en erfarenhet, som icke allenast i flerfaldiga hänseenden vore af stor vigt vid utförandet af blifvande jernvägsbyggnader, utan äfven måste vara af mycket gagn vid utöfvandet af ingenjörsvärdet i andra dess delar, — kunde det för det allmänna icke vara likgiltigt, om denna erfarenhet, så vidt ske kunde, för efterkommande bevarades eller om den ginge förlorad med de individer, som haft tillfälle inhemta densamma. Det måste deremot, enligt Rikets Ständers förmenande, vara Statens både rättighet och skyldighet, att såsom en det allmännas tillhörighet för kommande tider bevara det vetande, som samtiden genom stora uppoffringar vunnit i ett ämne af en så mångfaldig och djupt ingripande beskaffenhet. Om detta icke kunde förnekas, så insåges lätt vigten deraf, att de tekniska och ekonomiska detaljerna af de redan utförda stambane-arbetena blefve fullständigt beskrifna och offentliggjorda uti ett deröfver fullständigt affattadt, med behöfliga plancher försedt vetenskapligt verk.

Bih. till Riksd. Prot. 1870. 4 Saml. 1 Afd. 26 Häft.

Att utarbetandet och utgifvandet af ett sådant arbete skulle komma att medföra kostnader utöfver inkomsten genom försäljning vore att förutse; men denna kostnad komme säkerligen, om den af statsmedel bestriddes, att medföra flerdubbel vinst genom en allmännare spridd kunskap om och deraf föranledd skicklighet i dylika arbetens utförande. Också finnes icke något allmänt arbete af det omfång, som Svenska Statens stambanor, utfördt i andra länder, hvaröfver icke ett sådant vetenskapligt arbete blifvit utgifvet. Den nytta Svenska ingenjörer af sådana utländska verk kunde draga vore visserligen icke ringa, men ersatte dock icke bristen på kunskap om den erfarenhet, som i eget land blifvit vunnit.

På dessa skäl ansågo sig Rikets Ständer böra hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t behagade låta utarbета och genom trycket utgifva en tekniskt ekonomisk beskrifning öfver de för Statens räkning utförda jernvägsbyggnader, för hvilket ändamål Rikets Ständer till Kongl. Maj:ts disposition jemväl anvisade ett förslagsanslag af 10,000 Riksdaler att till bestridande af kostnaderna härför, i mån af behof, utbetalas.

Efter det Styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader, till följd af nådig befallning att i den sålunda af Rikets Ständer väckta frågan afgifva underdånigt yttrande och förslag, med sådant yttrande den 26 Juli 1865 inkommit, och deri, bland annat, angifvit de hufvudgrunder, enligt hvilka det ifrågavarande arbetet borde uppställas, äfvensom de kostnader, hvilka styrelsen ansåg blifva för ändamålet erforderliga, har Kongl. Maj:t under den 22 Augusti 1865, jemte godkännande af de utaf styrelsen föreslagna hufvudgrunder för arbetets uppställning, dels uppdragit åt styrelsen att om detta verks utgifvande, till en början omfattande vestra stambanan med utgrening till Örebro, gå i författning, dervid dock styrelsen borde tillse, huruvida icke vid utförandet nedsättning i de beräknade kostnaderna skulle kunna åvägabringas, dels ock förklarar, att arbetet skulle i en upplaga af 1,500 exemplar utgifvas och försäljningspriset derå framdeles, sedan verkliga kostnaden för utgifvandet blifvit känd, bestämmas uppå underdånig framställning af styrelsen, som emellertid egde att i mån af behof uti Riksgälds-kontoret lyfta de för ändamålet erforderliga medel.

Med anmälan att ifrågavarande vetenskapliga arbete så fortskridit, att såväl alla plancher, tillhörande vestra stambanan med utgreningen till Örebro, tillhoppa 63 stycken, som ock de angående den rörliga materielen, hvilka utgjorde 15 stycken, utom särskilda titelblad till båda afdelningarne, blifvit i 1,500 exemplar tryckta, har styrelsen uti en den 11 Augusti nästlidna år till Kongl. Maj:t i underdånighet aflåten skrifvelse bland annat anført:

att, hvad anginge kostnaderna för dessa plancheverk, hvilka i styrelsens underdåniga yttrande den 26 Juli 1865 förslagsvis beräknats till 51,663 Riksdaler, det, oaktadt alla bemödanden, icke varit styrelsen möjligt att åstadkomma någon nedsättning i nämnda kostnader, dels emedan sjelfva plancheverket, såsom varande det första i sitt slag här i landet utgifna, till en början måste såsom sådant med-

föra drygare utgifter, än annars skulle hafva varit fallet, dels emedan uppmätningen och graveringen af den rörliga materielen med den stora mängden derå utsatta mått fordrade mycken tid och arbete, för att med tillbörlig noggrannhet kunna återgifvas, dels ock slutligen emedan samlandet af de materialier, som borde ligga till grund för sjelfva beskrifningen, varit förenadt med mycket arbete, i anseende till det sätt, hvarpå räkenskaperna förut förts:

att emellertid den beräknade kostnaden icke med mer än 707 R:dr öfverskridits, då den icke kunde uppskattas öfver 52,370 Riksdaler, som, fördelade på 1,500 exemplar, utgjorde 34 Riksdaler 91 öre för hvarje, i stället för förslagsvis uppgifna 34 Riksdaler 44 öre;

att denna kostnad, med hänsyn till planchernas antal och exakta utförande, ingalunda kunde, vid jemförelse med kostnaden för utländska verk af liknande art, anses hög, utan snarare ganska billig, enär den i medeltal icke uppginge till högre belopp än 44,76 öre för hvarje planche, hvilket syntes berättiga till den förhoppning att, om också icke hela kostnadsbeloppet skulle kunna genom verkets försäljning återvinnas, såsom äfven Rikets Ständer förutsatt, likväl en icke obetydlig del deraf borde kunna återfås;

att styrelsen ansåge i högsta grad önskvärdt att det ifrågavarande verket fortsattes så att det komme att omfatta så väl den redan fullbordade södra stambanan, som de påbörjade nordvestra, norra och östra stambanorna, äfvensom sammanbindningsbanan genom Stockholm, enär bland annat det med arbetets utgiftning afsedda ändamål skulle till stor del förfelas, om det inskränktes endast till vestra stambanan med utgreningen till Örebro, och således den rika erfarenhet, som vid de andra stambanornas utförande vunnits, icke komme att deri för framtiden förvaras, helst å dessa sednare, och särdeles å den nordvestra stambanan samt sammanbindningsbanan genom Stockholm, de största här i landet utförda så kallade konstarbeten förekomme, hvilka oafsedt det stora intresset i tekniskt hänseende, vore af den beskaffenhet, att en fullständig kännedom om deras byggnads-sätt måste, med afseende å framtida underhåll och möjligen blifvande förändringar, på ett för framtiden fullt betryggande sätt bevaras;

att det vid 1863 års riksdag begärda förändrade bokföringssättet, afseende att med tillförlitlighet kunna angifva kostnaderna under hvarje hufvudtitel, icke allenast för banorna i deras helhet, såsom förut egt rum, utan äfven för hvarje sektion deraf, blifvit tillämpadt på dessa banor, med undantag af den södra, hvarigenom styrelsen kommit i tillfälle att med största noggrannhet redogöra för hvarje särskild del af hvarje stambana, hvilket för bedömandet af kostnaden för jernvägs-anläggningar i allmänhet inom vårt land är af ett ganska stort intresse;

att den teknisk ekonomiska beskrifningen öfver Statens jernvägsbyggnader, enligt styrelsens åsigt, borde i ett sammanhang omfatta alla stambanorna, emedan, om beskrifning särskildt upprättades för hvarje särskild stambana, dessa beskrifningar, oafsedt den derigenom uppkommande större vidlyftigheten och kostnaden,

icke skulle komma att utgöra ett sammanhängande helt och ej heller på ett så ändamålsenligt och klart sätt, som verkets vigt kräfde, redogöra för de framsteg och förbättringar, hvilka tid efter annan på grund af vunnit erfarenhet blifvit gjorda och tillämpade så väl på sjelfva byggnadssättet, som på arbetsmethoderna, och för det inflytande, dessa haft på anläggningskostnaderna, hvarförutom de i så många afseenden högst viktiga jemförelserna de särskilda banorna emellan skulle i väsendtlig mån försvåras;

att kontrollmätningarne å alla dessa stambanor redan blifvit å de fullbordade delarne deraf verkställda, och profilritningar deröfver upprättade i den skala och på samma sätt, som öfver den vestra stambanan, och så, att deras gravering utan omritning genast kan taga sin början;

att, då icke allenast de för den rörliga materielens, utan äfven för rästellverkningsens med flera för alla stambanorna gemensamma föremåls beskrifning erforderliga plancher finnas i plancheverket för den vestra stambanan upptagna, det för de öfriga stambanornas beskrifning erforderliga antalet plancher och följaktligen äfven kostnaden deraf komme att i icke ringa mån inskränkas;

att, förutom det af Rikets Ständer påräknade gagn, som utgifvandet af ifrågavarande verk skulle i tekniskt hänseende medföra, det svårligen kunde bestridas att ju icke den del af plancheverket, som afser stambanornas profiler, derjemte hade en i topografiskt samt geologiskt hänseende ganska stor nytta, alldenstund dessa profiler redogöra för terrängens konturer i alla de riktningar, som stambanorna genomskära landet, visa de verkställda skärningarnes djup, markens beskaffenhet, de berörande vattendragens äfvensom hvarje särskild punkts å jernvägslinien höjd öfver hafvet, och genom den stora mängden under arbetet verkställda jordborrnin- gar äfven det djup, hvarå fast botten påträffats under jordytan, och allt detta med sådan noggrannhet, som svårligen utan i förening med en jernvägsanläggning skulle kunnat erhållas; hvilken, enligt styrelsens underdåniga åsigt, ganska stora nytta skulle blifva i hög grad förminskad, om icke verkets utgifvande finge utsträckas till alla stambanorna; samt

att på dessa skäl och enär kostnaden för en dylik fortsättning, hvilken komme att erfordra tillsammans 100 plancher, skulle, jemte tillhörande beskrifning och plankarta, uppgå till allenast omkring 50,000 Riksdaler, samt denna utgift, enligt styrelsens åsigt, ej mindre kunde af jernvägsbyggnadsmedlen bestridas, utan att beräknade anläggningskostnaderna behöfde öfverskridas, än äfven borde af nämnda medel utgå, helst en icke ringa besparing i kostnaderna för erforderliga ritningar, ej blott för arbetet, utan ock för framtida underhållet, skulle uppstå just genom den till följd af detta verks utgifvande erhållna tillgång på plancher öfver utförda arbeten, styrelsen, jemte afgifvande af förslag till försäljningspris å det redan utkomna plancheverket dels i sin helhet, dels i hvad det rörde den rörliga materielens, dels ock af verket utom plancherne för jernvägsmaterielens, i underdånighet hemställde, att Kongl. Maj:t måtte tillåta styrelsen att gå i författning om

fortsatt utgifvande af plancheverket, så att det omfattade äfven södra, nordvestra, norra och östra stambanorna jemte sammanbindningsbanan genom Stockholm, äfvensom, att den teknisk ekonomiska beskrifningen med tillhörande plankarta finge i ett sammanhang omfatta alla de fullbordade eller påbörjade stambanorna och tillika i nåder förordna, att de för denna fortsättning erforderliga kostnader finge af jernvägsbyggnadsmedlen utgå, samt alla de för försäljningen af ifrågavarande plancheverk, så väl den nu färdiga delen, som dess fortsättning, inflytande medel inlevereras i Riksgälds-kontoret, efter afdrag af de dermed förenade försäljningsomkostnaderna, äfvensom af de 2,370 Riksdaler, hvarmed kostnaden för plancheverket öfver vestra stambanan öfverskjutit de dertill i Riksgälds-kontoret lyftade 50,000 Riksdaler.

Under den 17 September sistlidne år har Kongl. Maj:t derefter meddelat bestämmelser angående försäljningspriset och dispositionen af det färdiga plancheverket, samt tillika dels i nåder bemyndigat styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader att gå i författning om fortsatt utgifvande af detsamma, dock tills vidare endast hvad anginge södra stambanan, dels ock i nåder förordnat, att beskrifningen eller texten till plancheverket borde för hvarje bana afslutas och, för så vidt ske kunde, samtidigt med plancheverket utkomma, hvadan styrelsen hade att, så fort ske kunde, besörja utgifvandet af texten till den redan färdiga delen af detsamma, samt att de för arbetets fortsättning erforderliga kostnader, för så vidt det genom verkets försäljning inflytande belopp, efter afdrag af de med försäljningen förenade omkostnader samt de 2,370 Riksdaler, hvarmed kostnaden för verket öfverstigit i Riksgälds-kontoret lyftade 50,000 Riksdaler, icke härtill blefve tillräckligt, finge utgå af det för arbetets utförande anvisade förslagsanslag, men deremot vid försäljningen möjligen uppkommande öfverskott å samma anslag till Riksgälds-kontoret återbetalas.

I betraktande af hvad sålunda förekommit och i enlighet med de af styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader uttalade åsigter, har Kongl. Maj:t uti ofvanberörda den 11 sistlidne Februari till Riksdagen aflåtna nådiga Proposition, (hvilken finnes intagen under N:o 22 uti första samlingen af Bihanget till Riksdagens protokoll) föreslagit Riksdagen att medgifva, det kostnaden för ifrågavarande karteverks fortsättande, i hvad afses nordvestra, norra och östra stambanorna jemte sammanbindningsbanan genom Stockholm, må utgå af jernvägsbyggnadsmedlen, samt den vid försäljningen uppkommande behållning användas till återbetalning af hvad å det på Riksgälds-kontoret anvisade förslagsanslag kan finnas utestående.

Då det, till följd af erhållen remiss å ofvanberörda nådiga Proposition, åligger Stats-Utskottet att i detta ämne afgifva sitt utlåtande, anser sig Utskottet först böra upplysa, att Kongl. Maj:t, uti sin angående anslag till jernvägsbyggnader och till rörelsemateriel å redan anlagda stambanor den 1 December 1865 till Rikets Ständer aflåtna nådiga Proposition, meddelat Rikets Ständer underrättelse om hufvudsakliga innehållet af styrelsens öfver Statens jernvägsbyggnader ofvan-

berörda underdåniga skrifvelse af den 26 Juli 1865, deri styrelsen, efter att hafva redogjort för och meddelat de hufvudsakliga upplysningar i afseende på arbetets uppställning, som kunde hemtas från utgifna utländska verk, tillika anmält att styrelsen, med ledning af flera bland dessa verk, låtit samla erforderliga materialier öfver till en början vestra stambanan, med dess utgrening till Örebro, hvarefter styrelsen i underdånighet framställt förslag till fullständiga grunder för detta arbete, dervid styrelsen beräknat att kostnaden för en upplaga af 1,500 exemplar skulle, såsom ofvan är nämnt, belöpa sig till 51,663 Riksdaler, eller 34 Riksdaler 44 öre för hvarje exemplar; hvarjemte Kongl. Maj:t underrättat Rikets Ständer om sitt ofvan omnämnda den 22 Augusti 1865 fattade beslut, hvarigenom Kongl. Maj:t, med godkännande af de grunder styrelsen föreslagit för ifrågavarande arbetes uppställning, funnit skäligt dels uppdraga åt styrelsen att gå i författning om dess utgifvande i en upplaga af 1,500 exemplar, dervid styrelsen dock borde tillse huruvida icke vid utförandet nedsättning i de beräknade kostnaderna kunde ävägbringas, dels jemväl i nåder förordnat att den afdelning af arbetet, som komme att omfatta den rörliga jernvägsmaterielen, skulle uppställas så, att densamma kunde såsom ett helt för sig från det öfriga arbetet skiljas.

Uti sitt i anledning af berörda nådiga framställning den 27 Februari 1866 afgifna Utlåtande (N:o 54 sid. 30) anmälde dåvarande Stats-Utskott att, enligt hvad Utskottet inhemtat, Kongl. Maj:t under den 29 förutgångne December underrättat Fullmäktige i Riksgälds-kontoret derom att Kongl. Maj:t bemyndigat styrelsen öfver Statens jernvägshyggnader att uti Riksgälds-kontoret i mån af behof lyfta det belopp af 41,663 Riksdaler, som efter afdrag af förut lyftade 10,000 Riksdaler ytterligare funnits erforderliga för bekostande af den till 1,500 exemplar bestämda upplagan af ifrågavarande verk; och förklarade Rikets Ständer, i enlighet med Utskottets hemställan, att Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i detta ämne icke för det dåvarande föranlede till någon Rikets Ständers åtgärd.

Ehuruväl således Kongl. Maj:ts i detta ämne till Rikets Ständer vid 1865—1866 års riksdag gjorda nådiga framställning icke ansågs påkalla någon särskild åtgärd, anser dock nuvarande Stats-Utskott sig böra fästa Riksdagens synnerliga uppmärksamhet på den af Kongl. Maj:t Riksdagens pröfning nu underställda frågan, huruvida Staten bör bekosta det fortsatta utgifvandet af ett så dyrbart verk, som det hvarom här är fråga, eller om icke sådana förändringar i afseende på dess fortsättande må kunna vidtagas, att kostnaderna därför må i betydlig mån kunna nedsättas. Det har nemligen syns Utskottet, som skulle nyttan och gagnet af ett sådant verk svårligen kunna komma att fullt motsvara den betydliga utgift af mer än 100,000 R:dr, som därför blifvit beräknad. Då deremot det med arbetet afsedda ändamål till hufvudsaklig del torde kunna vinnas, om arbetet förnämligast inskränktes till en teknisk ekonomisk beskrifning öfver Statens jernvägsbyggnader, och om i följd deraf plancher endast då bifogades beskrifningen, när densamma afhandlade sådana delar af arbetet, som förete någon synnerlig ovanlighet i afseende på sin

konstruktion eller byggnads-sätt, hvarigenom en icke obetydlig besparing torde kunna vinnas, anser sig Utskottet böra hemställa,

att Riksdagen väl må lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning att kostnaden för ifrågavarande verks fortsättande i hvad afses nordvestra, norra och östra stambanorna jemte sammanbindningsbanan genom Stockholm må utgå af jernvägsbyggnadsmedlen, äfvensom att den vid försäljningen af detta verk uppkommande behållning må användas till återbetalning af hvad å det i Riksgälds-kontoret anvisade förslagsanslag blifvit lyftadt; men att Riksdagen vid meddelandet af detta bifall måtte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t behagade förordna, att arbetet skall fortsättas efter en mindre kostsam plan, än hittills, så att beskrifningen öfver de tekniska och ekonomiska detaljerna af de utförda stambane-arbetena må utgöra hufvudsak och plancher endast då bifogas beskrifningen, när sådana äro nödvändiga för att åskådliggöra de uti beskrifningen förekommande uppgifter.

Stockholm den 7 April 1870.

På Stats-Utskottets vägnar:

Fredrik Alexander Funck.

Reservationer:

af Herrar *E. Key* och *Liss Olof Larsson*.